

UVOD V SOCIOLOGIJO

Lat. SOCIUS = družba

Gr. LOGOS = znanost

SOCIOLOGIJA JE ZNANOST, KI SE SISTEMATIČNO UKVARJA S PROUČEVANJEM DRUŽBE, DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA IN ŽIVLJENJEM POSAMEZNIKA V DRUŽBI.

Sociologija je znanost o družbenih skupinah, pojavih, institucijah, odnosih,... Osredotoča se na preučevanje pojavov in procesov v **sodobnih družbah**: migracije, družbeno razslojevanje, spolne razlike, vpliv družbe na posameznika...

Družbe in družbene pojave proučuje v njihovem razvoju in **spreminjanju**.

Značilnost sociologije je **globalna** perspektiva proučevanja.

Sociologija kot znanost nastane v 19. stol. (industrijska revolucija v Evropi) □ HENRI DE SAINT-SIMON (pojem industrijska družba) in AVGUST COMTE (poimenuje znanost sociologija)

Najpomembnejša razlika med sociologijo in drugimi znanstvenimi disciplinami ni predmet proučevanja, temveč je način proučevanja.

SOCIOLOŠKA PERSPEKTIVA PROUČEVANJA TEMELJI NA IDEJI, DA ŽIVLJENJA POSAMEZNIKA NI MOGOČE PROUČEVATI LOČENO OD ŽIVLJENJA DRUŽBENEGA OKOLJA, KI MU ČLOVEK PRIPADA, V KATEREM ŽIVI.

Ko poskušamo zdravorazumsko pojasniti dogodke v našem življenju, poskušamo hkrati pojasniti tudi družbene okoliščine, ki so vplivale na naše odločitve in ravnanja. Pri pojasnjevanju uporabljamo SOCIOLOŠKO IMAGINACIJO.

Sociolog uporablja **sociološko imaginacijo** zato, da poskuša opozoriti na različne vidike problema (na družbene okoliščine, ki so vplivale na naše odločitve in ravnanja), sprašuje se, ali je zdravorazumsko vedenje o tem spoznanju mogoče potrditi z dokazi, razlagami.

ZNANSTVENA SPOZNANJA SE OD ZDRAVORAZUMSKEGA VEDENJA RAZLIKUJEJO PO UPOŠTEVANJU NAČEL ZNANSTVENGA RAZISKOVANJA.

Objektivnost: _____

Preverljivost: _____

Splošnost: _____

Veljavnost: _____

Zanesljivost: _____

SOCIOLOŠKE TEORIJE

Obstajajo različna pojmovanja razmerja med posameznikom in družbo. Gre predvsem za vprašanje, kako in do kakšne mere družba določa in omejuje posameznika, njegovo vedenje, njegove značilnosti in do kakšne mere in kako delujoči posamezniki ustvarjajo družbo.

Glede na to, kaj je tisto, kar naj bi odločilno vplivalo na življenje posameznika, lahko razlikujemo med naslednjimi pristopi:

1 STRUKTURALNO – FUNKCIONALISTIČNI PRISTOP

Poudarja pomen družbe, družbenih skupin za življenje posameznika. Posameznik se mora ravnati po pravilih, ki veljajo v skupini, organizaciji...

Za funkcionaliste je vsak pojav funkcionalen in pomemben za ohranjanje družbe.

Talcott Parsons (1902 – 1979)

RELIGIJA

Religija odgovarja na človekova vprašanja o sebi in svetu - glavna funkcija je pripisovanje smisla dogodkom, ki so za ljudi nepričakovani, nepredvidljivi... Nanje ponuja odgovore.

Ponuja niz odgovorov na vprašanja kot so: Zakaj nastopi prerana smrt? Zakaj morajo ljudje prenašati bolečino in pomanjkanje?...

In sicer: Bog preverja vero določene osebe. Kazen za greh. Bolečina, ki jo prenašamo z moralno trdnostjo, bo nagrajena v nebesih.

Problem zla je skupen vsem družbam. Ljudje dobijo prestiž z napačnimi postopki. Religija rešuje ta problem tako, da pravi, da bodo le ti prejeli svojo pravično kazen v naslednjem življenju.

Pomembna funkcija religije je, da v vseh dogodkih najde smisel. Tako omogoča RED IN STABILNOST V DRUŽBI.

Emile Durkheim (1858 – 1917)

Durkheim je menil, da so predmet sociologije **družbena dejstva**, ki so neodvisna od človekove zavesti ali volje in delujejo kot nekaj zunanjega. Posamezniki so v veliko večji meri proizvod skupnega življenja, kot pa ga oni sami oblikujejo. (življenje si lahko predstavljamo kot igro – vloge so vnaprej predvidene).

EMILE DURKHEIM – 1897 – Samomor: Sociološka študija

Samomor je izrazito individualno dejanje. Zato naj ne bi bil primeren kandidat za sociološko analizo.

Vendar pa sociologija lahko razloži zorne kote samomora, ki jih psihologija ne more.

Durkheim meni, da z osebnimi razlogi ne moremo razložiti stopnje samomorilnosti. Domneval je, da določajo stopnjo samomorilnosti odnosi med posamezniki in družbo. Predvsem je samomorilnost odvisna od ravni, do katere družba uravnava posameznikovo vedenje.

RAZLIKUJE ŠTIRI VRSTE SAMOMOROV

a. v industrijskih družbah

EGOISTIČNI S. - je posledica posameznikove nezadostne integriranosti v družbo.

(protestanti-katoliki, poročeni-neporočeni)

ANOMIČNI S. – zaradi naglih družbenih sprememb se pojavi negotovost, kajti tradicionalne norme in vrednote ne veljajo več.

(gospodarske depresije in razcveti)

b. v predindustrijskih družbah

ALTRUISTIČNI S. – posameznik je tako zelo integriran v družbo, da žrtvuje svoje življenje zaradi občutka dolžnosti do drugih.

(hindujske vdove)

FATALISTIČNI S.- kadar družba posameznika preveč omejuje. To je samomor oseb, katerih lastnosti so neusmiljeno blokirane in hrepenenja nasilno zatrta zaradi moreče discipline.

(sužnji)

2 KONFLIKTNA TEORIJA

Temelji na spoznanju, da imajo različne družbene skupine različno družbeno moč in vpliv. Njihov položaj ni enak, zato prihaja do nenehnih konfliktov. Konfliktna teorija se zato ukvarja z vprašanjem razporejanja družbene moči in vprašanji družbenih konfliktov.

MOČ

KONFLIKTNE TEORIJ IZHAJAJO IZ NEENAKIH RAZMERIJ MOČI V DRUŽBI.

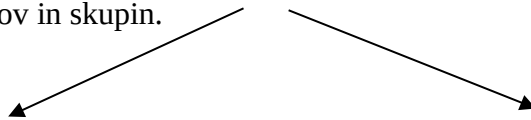
TISTI KI IMAJO VEČJO DRUŽBENO MOČ POSTAVLJAJO ZAKONE.

TI SO ODRAZ NJIHOVIH INTERESOV IN LE TE VARUJEJO.

VSE KAR TE INTERESE OGROŽA JE OPREDELJENO KOT ODKLONSKO.

NOBEN ZAKON NI NEVTRALEN, ČE PA ŽE JE, SE SELEKTIVNO UPORABLJA.

Opozarjajo na kriminal BELIH OVRATNIKOV – kriminalna dejanja ekonomsko in politično močnejših posameznikov in skupin.

Zakaj ga je težje odkriti?

Zakaj so storilci redkeje kaznovani?

ŽE SAM KAPITALISTIČNI SISTEM PORAJA KRIMINALITETO.

POUDARJA DOSEGANJE ČIM VEČJEGA DOBIČKA IN TEMELJI NA PRIVATNI LASTNINI. S TEM SPODBUJA OSEBNO KORIST (tekmovanje za službe, plače, kariero...), **NE PA KOLEKTIVNE BLAGINJE.**

Vsak posameznik poskuša dobiti kar mu glede na razredni položaj pripada – tudi s kaznivimi dejanji. Pri tem so udeleženi pripadniki vseh slojev; razlikujejo se le po vrsti kaznivih dejanj.

KAZNIVA DEJANJA SO ODZIV NA TEKMOVALNOST IN NEENAKOST ŽIVLJENJSKIH RAZMER LJUDI V KAPITALISTIČNIH DRUŽBAH.

Postmoderne družbe ustvarjajo velike razlike v imetju in dohodkih. Tržna družba pa sili ljudi k medsebojnemu primerjanju ter ustvarja občutke prikrajšanosti.

Karl Marx (1818-1883)

Bistvena značilnost kapitalistične družbe je konflikt med delom in kapitalom. Izraz tega konflikta je *privatna lastnina proizvodjalnih sredstev*. Konec razredne neenakosti je videl v brezkonfliktni komunistični družbi.

3 SIMBOLIČNI INTERAKCIONIZEM

Simbolični interakcionisti postavljajo v ospredje posameznika in njegovo oblikovanje družbenega življenja. Posamezniki so tisti, ki ustvarjajo družbo v medsebojnih interakcijah.

Max Weber (1864-1920)

Weber je sociologijo pojmoval kot **znanost o družbenem delovanju**. Menil je, da moramo, kadar proučujemo delovanje ljudi, razumeti njihove motive in spoznati subjektivne razloge konkretnega delovanja. Sociologija zato ne more odkrivati splošnih zakonitosti v družbi. Posploševanje je mogoče samo v okviru idealnih tipov. Idealni tipi so miselne konstrukcije, ki v realnosti ne obstoje.

Weber – DRUŽBENA MOČ je:

- sposobnost, da posameznik uveljavi svoje interese kljub nasprotovanju drugih,
- zmožnost odločanja o ravnanju drugih,

Družbena moč temelji na odvisnosti od pomembnih virov.

V realnosti se oblast in prisila prepletata.
Čista prisila kot oblika moči je nestabilna, zato vse družbe poskušajo vladati s privoljenjem vladanih.

WEBER glede na vir legitimnosti razlikuje TRI TIPE OBLASTI

1. TRADICIONALNA OBLAST

- prevladuje v plemenskih in fevdalnih družbah
- tradicija je sveta in nespremenljiva
- moč legitimizirajo še z božjo voljo
- moč se deduje
- oblast je osebna – neposredno podrejanje vodi in njegovim podrejenim
- tudi vladarji morajo spoštovati tradicijo

2. KARIZMATIČNA OBLAST

- temelji na zaupanju v izjemne osebne lastnosti, sposobnosti vodij
- na močni čustveni povezanosti med vodjo in privrženci
- oblast je izrazito osebna
- pogosto se pojavi v prelomnih družbenih obdobjih
- vojni zmagovalci, preroki: Tito, Hitler, Kristus,...

3. RACIONALNO - LEGALNA OBLAST

- temelji na sprejemanju neosebnih pravil oz. zakonov
- ni osebna oblast
- je oblast zakonov
- pravni red določa dolžnosti in pravice tistih, ki izvajajo oblastne funkcije (imenovani, izvoljeni)
- zakoni so racionalni: oblikovani za doseganje ciljev z določenimi sredstvi
- najlažje se prilagaja spremembam: če se spremenijo razmere se sprejme drugačen zakon
- je moderna oblast

TO SO IDEALNI TIPI OBLASTI: konkretna oblast ima lahko značilnosti vseh treh tipov - eden prevladuje.

Erving Goffman (1922–1982)

Goffman je eden največjih ameriških sociologov 20. stoletja. Inovativno je konceptualiziral družbeno stigmo – izraz si je sposodil pri Starih Grkih, kjer stigma označuje nenavadna ali slaba telesna obeležja, in ga vnesel v splošno zakladnico globalnega družbenega znanja. Po njegovi zaslugi danes stigmatizacijo razumemo kot družbeno marginalizacijo.

Goffman v slikovitih študijah in avtobiografijah analizira primere družbeno nesprejemljivih in domnevno nenormalnih ljudi, kot so psihični bolniki, narkomani, prostitutke, alkoholiki, homoseksualci in številne druge marginalne družbene skupine. Še danes je Goffmanovo delo eno izmed ključnih pri preučevanju dinamike odklonskosti, procesih tvorjenja subkulturnih kontekstov, hkrati pa tudi v preučevanju številnih družbenih stereotipizacij in različnih oblik družbenih nestrpnosti.

Goffman – značilnosti totalne organizacije:

- osamitev družbeno nezaželenih oseb
- izolacija od zunanjega sveta
- nepomembnost dotedanje identitete (odloži lastnino, obleko...)
- degradacija osebnosti
- nova ena vloga, strogi red, vnaprej določene dejavnosti

